

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

ЗДОРОВ'ЯТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА ЇЇ СУПРОВІД

Григоренко Григорій

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Аннотація

Рассматриваются общие вопросы сопровождения здоровьесозидательной деятельности учащихся в общеобразовательном учреждении. Автор указывает, что достижение позитивных социально-педагогических результатов и наиболее высокую эффективность гарантировали используемые социализирующие интерактивные педагогические технологии в здоровьесозидательной деятельности учащихся. Результаты проведенного исследования свидетельствуют о том, что дальнейшего научного изучения требуют проблемы разработки воспитательных технологий формирования у учащейся молодежи здоровьесозидательной мотивации и личностной культуры здоровья человека.

Ключевые слова: здоровьесозидательная деятельность, здоровьесозидательная компетентность, мотивация, педагогическое и социальное сопровождение, педагогические технологии.

Annotation

We consider the general issues of support of the health and the creative activity of students in the educational institutions. The author points out that the used socializing interactive teaching technologies in the health and the creative activity of pupils guarantee the achievement of the positive social and educational results and the highest efficiency. Results of research suggests that of the problems of design of educational technologies forming health and creative motivation, personal culture of human health require further scientific study.

Key words: the health and the creative activity, health and creative competence, motivation, pedagogical and social support, the pedagogical technologies.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Впровадження здорового способу життя, збереження здоров'я учнівської молоді, формування культури здоров'я та здоров'ятворчого світогляду є основним лейтмотивом соціально-освітньої політики в демократичному суспільстві, яке системно закладає підґрунтя для формування психічних, соматичних, духовно-ціннісних, соціальних складників компетентісної моделі особистості [1,2,3,4,5].

Саме здоров'язбережувальна освіта передбачає вирішення окреслених сучасними вимогами навчально-виховних завдань. Усвідомлення педагогічною спільнотою визначального впливу на учнів освітнього середовища забезпечує створення інноваційних організаційно-педагогічних умов навчально-виховної діяльності учнів і педагогів, що відповідають сучасним потребам суспільства та світовим стандартам структурованої освітньої галузі, забезпечують ефективну здоров'ятворчу діяльність учнів.

Аналіз теоретичної, методичної та правової бази щодо діяльності загальноосвітнього навчального закладу дозволив нам дійти висновку, що в його структурі можна створити умови для здоров'ятворчої діяльності та формування здоров'ятворчої компетентності учнів, які були б

не окремим елементом ситуації, а середовищем, джерелом сталого психосоматичного та соціального розвитку школярів. Однією з таких умов, на нашу думку, є психолого-педагогічний і соціальний супровід освітньо-виховної, здоров'ярозвиваючої діяльності учнів, яка формує здоров'ятворчу компетентність особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах соціального та педагогічного супроводу здоров'ятворча компетентність особистості набуває усвідомленої соціально-суспільної цінності щодо практичного використання стану психосоматичного здоров'я, як гуманістичного інструмента ефективного вирішення життєво актуальних проблем, досягнення життєво значущих цілей, особистісно-соціальної самореалізації учня, який ідентифікує себе, як здоров'ятворчу особистість [1,2,4,5,6].

І. Олійник аргументовано доводить, що «саме набуття соціально-життєво важливих, здоров'ятворчих компетентностей може дати людині можливості орієнтуватися в сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвитку ринку праці, подальшому здобутті освіти, які потребують системного формування її психосоматичного здоров'я. Тому розвиток ключових соціально-життєвих компетентностей школярів, до складу яких повинна входити здатність формувати своє здоров'я – важливе завдання сучасної педагогіки» [3, с. 67].

У твердженнях таких вчених, як В. Горашук, В. Григоренко, І. Олійник, С. Омельченко, Г. Сорока, С. Харченко аргументовано доведено, що соціальний, психолого-педагогічний супровід освітньо-виховної, здоров'ярозвиваючої діяльності учнів є базовим принципом гуманістичної системи виховання, який відображає конструктивні особливості нової парадигми

розвитку загальноосвітньої школи як здоров'ярозвиваючої соціально-педагогічної структури [1,2,3,4,5,6].

Психолого-педагогічний і соціальний супровід здоров'ятворчої діяльності учнів має ознаки комплексного методу забезпечення соціально-педагогічної та середовищної безпеки учнів, надання їм продуктивних умов засвоєння знань, навичок, вмінь формувати особистісний здоровий спосіб життя, здоров'ятворчий досвід, на основі якого учні набувають здатність цілеспрямовано адаптуватися до соціального середовища, ефективного вирішення життєвих проблем [2,3,4,5].

Мета та завдання статті полягають в аналізі здоров'ятворчої діяльності учнів загальноосвітнього навчального закладу та її психолого-педагогічного та соціального супроводу.

Матеріал і методи дослідження. Питання з означеної проблеми включено до складу комплексної науково-дослідної роботи державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» та плану кафедри методик викладання спортивно-педагогічних дисциплін.

Для досягнення означеної мети були використані такі методи дослідження: теоретичні – аналіз соціально-педагогічної, валеологічної літератури, порівняння, узагальнення; емпіричні – педагогічні спостереження, опитування учнів і педагогів щодо ставлення до здоров'ятворчої діяльності та ефективності виховних технологій формування у учнів культури здоров'я.

Результати дослідження та їх обговорення. Теманашого дослідження є актуальною, потребує міждисциплінарного підходу та поєднує різні напрямки наукового пошуку, які чітко окреслюють проблему ефективної діяльності освітніх навчальних закладів, що спрямовується на формування

здоров'ятворчої діяльності, результатом якої є набуття учнями здоров'ятворчої компетентності особистості. Теоретичний аналіз здоров'ятворчої діяльності особистості дозволяє нам сформулювати сутність та структуру здоров'ятворчої компетентності людини як соціально-життєвої цінності, що повинна системно формуватися в умовах соціально-педагогічної діяльності навчального закладу.

Спираючись на теоретично-методологічні основи нашого дослідження, ми запропонували респондентам (учні та педагоги шкіл міста) питання щодо ставлення учнів і педагогів загальноосвітньої школи до культури здоров'я та формування здоров'ятворчої діяльності й отримали наступні дані опитування. «Ставлюсь з великим інтересом, вважаю культуру здоров'я людини одним із самих потужних та важливих факторів життєдіяльності»: учні – 5,0%, педагоги – 6,0%. «Ставлюсь, як до окремих виховних і оздоровчих заходів, що декларують ціннісні орієнтації, вказують шляхи до здорового способу життя, культури здоров'я, але не утворюють умов щодо їх формування»: учні – 49,0 %, педагоги – 20,5 %. «Ставлюсь, як до громадських доручень педагогів, до виявлення особистісної ініціативи учнів, спонукального впливу батьків до здоров'язберігаючої діяльності дітей і підлітків, які не мають суттєвої соціокультурної підтримки»: учні – 25,0%, педагоги – 46,0 %.

Вищезначені дані, отримані від учнів і педагогів, дозволили нам констатувати, що основною проблемою в освітньо-виховному просторі є нерозкрита суть формування здоров'ятворчої діяльності та духовно-ціннісного ставлення до психосоматичного здоров'я, культури здоров'я особистості як до життєвої, здоров'ятворчої компетентності, а також недостатній психолого-

педагогічний і соціальний супровід діяльності учнів. Його сутність і структуру інструментарію ми розуміли як індивідуалізований комплекс соціально-педагогічних факторів і системної професійної діяльності педагога, що спрямована на урахування та продуктивний розвиток пізнавально-емоційних, соціальних, духовних, психомоторних і духовно-соматичних можливостей кожного учня з метою створення оптимальних соціально-дидактичних умов його успішної і мотивованої активності в процесі формування культури здоров'я особистості та здоров'ятворчої компетентності [1,2,5].

Психолого-педагогічний і соціальний супровід здоров'ятворчої діяльності учнів, згідно означеної нами мети, дав змогу визначення етапів його цілеспрямованої реалізації в умовах керованої соціально-педагогічної системи, а саме:

- етап організації та планування умов оптимального психоемоційного та психосоматичного комфорту, здоров'ятворчої і пізнавально-виховної діяльності учнів в різних ланках освітньо-оздоровчого середовища школи;

- етап корекції та стабілізації структурних компонентів «Я»-концепції здоров'я учнів, надання їй ознак соціального, духовно-ціннісного становлення кожного школяра до свого здоров'я як до гуманістичного інструменту його ефективної життєдіяльності, продуктивного вирішення соціально-життєвих проблем;

- етап цілеспрямованого розвитку в учнів таких складових її особистості, як: адекватна самооцінка соціального здоров'я, духовно-соматичного стану, потенційних можливостей; саногенне мислення; здоров'ятворчий світогляд; мотивація здоров'ятворчої успішності; здібності до самоорганізації, самоактуалізації, самоконтролю, самовиховання, самоосвіти, самореалізації в умовах освітньо-оздоровчої діяльності;

- етап засвоєння змісту педагогічних технологій самостійного розвитку, коригування, удосконалення психосоматичного здоров'я учнів, особистісноорієнтованого формування їх культури здоров'я, здоров'ятворчої компетентності як особистісних інструментів саморегуляції життєдіяльності в різних умовах соціального середовища.

Етапна структура реалізації психолого-педагогічного та соціального супроводу здоров'ятворчої діяльності учнів дозволила нам враховувати індивідуальні особливості учнів, до яких ми відносимо: вік; стать; тип вищої нервової діяльності, темпераменту, особливості характеру; загальний стан психосоматичного здоров'я; рівень психомоторного та духовного розвитку; сформованості фонду життєво-актуальних рухових навичок і вмінь; досвід систематичних занять фізичними вправами, спортом; рівень сформованості здорового способу життя та здоров'ятворчої мотивації; динаміку розвитку соціальних, когнітивних, аксіологічних, практикологічних, духовно-соматичних, мотиваційно-потребнісних компонентів культури здоров'я.

Означена нами структура супроводу педагогом здоров'ятворчої діяльності учнів на основі інтерактивних технологій забезпечила ефективне використання інноваційних методів творчої пізнавальної, виховної, соціалізуючої, оздоровчої, здоров'ятворчої діяльності учнів.

Інтерактивні форми діяльності учнів, які використовували педагоги, включали такі соціально-педагогічні інструменти особистісно-орієнтованого виховання здоров'ятворчої компетентності, культури здоров'я особистості: – організаційно-діяльнісні ігри; – робота в малих групах (діади, тріади, мікрогрупи); – моделювання; – проблемні педагогічні і соціальні ситуації; – мозковий штурм; – структурно-логічні схеми; – колективні доповіді, звіти;

- командний захист результатів пізнавально-виховної діяльності;
- складання особистих та колективних портфоліо всього класу або групи;
- міждисциплінарні зв'язки на рівні інтегрованих програм з загальноосвітніх предметів та фізичного виховання і безпеки життєдіяльності (уроки загальноосвітніх навчальних дисциплін, форми позакласної діяльності);
- інформаційно-комп'ютерні технології;
- різноманітні форми психомоторної, освітньо-виховної взаємодопомоги, співтворчості, співпраці;
- модульне навчання;
- етапно-циклічний моніторинг освітніх, оздоровчих, психомоторних та моральних досягнень учнів у сфері виховання культури здоров'я особистості;
- різні форми психолого-педагогічного супроводу діяльності учнів в аспекті виховання ціннісних орієнтацій, духовності, світогляду в сфері особистісно-орієнтованого формування культури здоров'я підростаючого покоління.

Основна сутність психолого-педагогічного та соціального супроводу в процесі формування в учнів здоров'ятворчості полягає у досягненні позитивних соціально-педагогічних результатів продуктивного впливу педагогічних технологій полягає в тому, що гарантує досягнення ефективних результатів формування здоров'ятворчої діяльності учнів. Він дозволяє:

- оптимізувати психолого-педагогічні умови творчої діяльності учнів за рахунок позитивного психоемоційного «клімату» в освітньо-виховному та фізкультурно-оздоровчому середовищі школи (їх можна означити «мій шлях до успіху», «citius, altius, fortius» та інш.);

- досягти дієвості соціальних, психолого-педагогічних чинників в системі суб'єкт-суб'єктних взаємодій учасників процесу (саме співпраця в групах та спільна взаємодія – шлях до позитивного результату та успіху всіх і кожного);

- реалізувати інноваційну діяльність педагога у вихованні та удосконаленні в учнів соціально-ціннісних орієнтацій особистості (особливо дієвою та актуальною є спільна діяльність на засадах особистісно-орієнтованого підходу);

- вчителям – реалізувати професійні та соціальні функції педагога-фасилітатора (фасилітатор – від англійського facilitate – сприяти, допомагати, полегшувати, просувати), що стало забезпечують формування у учнів відчуття впевненості у своїх психомоторних, інтелектуальних і духовних можливостях; адекватної самооцінки; комфортного психоемоційного стану; радості і задоволення від спілкування та своєї діяльності; усвідомленої конкурентоспроможності; знань і умінь особистісної психоемоційної саморегуляції та нервово-м'язової релаксації;

- мотивації досягнення, індивідуальної «Я»-концепції здоров'я (ціннісний аспект здоров'я), позитивної «Я»-концепції особистості кожного учня (зауважимо, що спонукання до вмотивованої здоров'ятворчої діяльності повинно йти від педагога, який своїми активними діями цьому сприяє та пропагує здоровий спосіб життя);

- формувати соціально-гармонійні, емоційно-збагачені і толерантні взаємовідносини між дітьми, педагогами, батьками, залучати їх до активної співпраці в інтерактивних умовах освітньо-виховного, фізкультурно-оздоровчого та соціально-педагогічного середовища школи;

- сформувати у учнів соціальні, когнітивні, аксіологічні, практико-логічні компоненти культури здоров'я, що ефективно інтегруються в їх особистісну систему цінностей на основі показників мотивації досягнень і потреб в галузі освітньо-виховної, духовної та фізкультурно-оздоровчої діяльності (рефлексивна діяльність учнів);

- педагогу оперативно здійснювати самооцінку особистісного професійного рівня, професійної компетентності, майстерності вихователя, педагога-фасилітатора, яка є підґрунтям для корегування та фахового удосконалення професійно-педагогічних здібностей вчителів фізичного виховання, вчителів з навчальних дисциплін загальноосвітнього, естетичного циклу тощо.

Викладені ознаки психолого-педагогічного та соціального супроводу здоров'ятворчої діяльності учнів дозволили нам констатувати необхідність створення позитивної психоемоційної атмосфери та структурувати її як сукупність стабільних духовно-особистісних, соціально-психологічних, організаційно-педагогічних, пізнавально-емоційних відносин в групах, класі, які суттєво впливають на актуалізацію цілей діяльності школярів, їх пізнавальну та фізкультурно-оздоровчу мотивацію, усвідомлення ціннісних орієнтацій, самопочуття, виявлення морально-вольових якостей, відчуття особистісної захищеності, самоактуалізацію та самореалізацію в процесі формування культури здоров'я.

Означені очікувані результати реалізації психолого-педагогічного та соціального супроводу педагогами діяльності учнів у процесі формування їх культури здоров'я, здоров'ятворчої компетентності свідчать про те, що він має динамічну структуру і функціональні властивості забезпечувати «суб'єкт-суб'єктні» взаємозв'язки в системі здоров'ятворчої діяльності учнів.

Пізнавально-емоційна структура психолого-педагогічного та соціального супроводу інтелектуальної, духовної, психосоматичної, психомоторної, фізкультурно-оздоровчої діяльності учнів у процесі формування їх культури здоров'я є показником (локусом) рівня відображення змісту, соціальних, педагогічних і фізкультурно-оздоровчих цінностей інтерактивних, особистісно-орієнтованих технологій гарантованого формування їх культури здоров'я, як соціально-суспільної цінності та активної та ефективної здоров'ятворчої діяльності.

Висновки з даного дослідження. Викладений рівень актуальності психолого-педагогічного та соціального супроводу здоров'ятворчої діяльності учнів свідчить про те, що цей вид професійної діяльності педагога повинен виконувати функцію основного локусу, в якому будуть зосереджені інноваційні досягнення психологічної, педагогічної, медичної, біологічної науки та практики в галузі формування культури здоров'я дітей і підлітків, його відповідальності, педагогічної культури.

Етапна структура означеного супроводу, реалізація індивідуальних особливостей учнів та особистісно-орієнтованого формування їх здоров'ятворчості та культури здоров'я забезпечила можливість кожному із них сформувати: відчуття впевненості; адекватної самооцінки; мотивацію успішності; позитивні стратегії здоров'ятворчої поведінки; усвідомлення соціальної та духовної цінності психосоматичного здоров'я особистості; здібності до формування та практичної реалізації особистої здоров'ятворчої компетентності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в необхідності подальшого наукового вивчення проблеми розробки виховних технологій з формування у учнівської молоді здоров'ятворчої мотивації та особистої культури здоров'я людини.

Література

1. Горашук В.П. Формування культури здоров'я школярів (Теорія і практика) / В.П. Горашук. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 376 с.
2. Григоренко В.Г. Інновацій-

ні організаційно-педагогічні умови функціонування інтерактивних виховних технологій особистісно-орієнтованого формування в учнів загальноосвітньої школи культури здоров'я / В.Г. Григоренко. – Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць [За ред. проф. В.І. Сипченка]. – Слов'янськ: СДПУ, 2011. – Вип. LV. – Ч. III. – С.

- 196 – 207.
3. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; заг. ред. О.М. Пехоти. – К.: Видво А.С.К., 2003. – 252 с.
 4. Сорока Г.І. Система педагогічної підтримки дітей в освіті / Г.І. Сорока. – Х.: Вид.гр. “Основа”, 2003. – 80 с.
 5. Омельченко С.О. Взаємодія

- соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя дітей та підлітків: Монографія / С.О. Омельченко. – Луганськ: Альма-матер, 2007. – 352 с.
6. Харченко С.Я. Соціально-педагогічні технології / С.Я. Харченко, Н.П. Краснова, Л.П. Харченко. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 552 с.

